

ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків: Право, 2012. 638 с.

3. Гришук Г. М. Міжнародно-правові підстави застосування інституту видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Серія «Юридичні науки». Спецвипуск. Т. 1. С. 91–95.

4. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон від 17.07.1997 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/475/97>.

5. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_033

6. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 7.10.2002 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_619.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

8. Бортницька В. В. Міжнародна регламентація застосування спрощеного порядку видачі осіб. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 6. С. 138–143.

Довбаш Роман Сергійович,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук;

Чиж Олег Володимирович,

старший детектив Бюро економічної
безпеки України, магістр права

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ І ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЗАПОБІГАННІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КОШТІВ, ЗДОБУТИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом в Україні становить велику загрозу економіці країни, так як це впливає на розвиток економіки, зниженню інвестицій в Україну, відтоку капіталу та реалізацію міжнародних програм. Лише за 2022 рік Державною службою фінансового моніторингу України (далі – ДСФМ) взято на облік 1 179 392 повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу [1]. При дослідженні вказаних повідомлень складено матеріали в яких сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією коштів, та із вчиненням кримінального правопорушення, становить 75,7 млрд гривень.

Якщо порівнювати цю суму з коштами доходів та видатків визначених в Законі України «Про Державний бюджет України на

2022 рік», то це значна сума, яка впливає на економічні показники країни.

Легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом, це процес, при якому особа або організація намагається зробити незаконно отримані гроші або активи схожими на легітимні, шляхом використання різних методів і операцій, щоб приховати їхнє походження від злочинної діяльності (неліцензовані онлайн-казино, букмекерські контори та ін.).

Кошти, які легалізуються від злочину можуть включати в себе відмивання їх через різні фінансові операції, інвестиції у легітимний бізнес, придбання нерухомості чи інших активів, а також використання різних фінансових схем і рахунків, щоб змінити сліди походження цих коштів. Головною метою легалізації є зробити ці гроші «чистими» у очах закону і суспільства, щоб їх можна було використовувати без вимоги пояснювати їх походження.

Україна постійно вживає заходи направлені на боротьбу з легалізацією (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, що досягається постійним прийняттям національних нормативно-правових актів, внесення змін до вже існуючих нормативно-правових актів, розроблення рекомендацій, імплементації міжнародного досвіду та практики.

Основним Законом, який спрямований на захист прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки шляхом визначення правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [2].

Вказаний закон визначає основні принципи боротьби з легалізацією коштів та фінансуванням тероризму в Україні. Він встановлює вимоги до фінансових установ та інших суб'єктів щодо фінансового моніторингу та звітування.

Одним із важливих кроків у боротьбі з легалізацією (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом є ратифікація Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності із застереженнями і заявами Законом України № 1433-IV від 4 лютого 2004 р. (набула чинності 21 травня 2004 року) [3]. Україна взяла на себе зобов'язання вжити низку заходів, у тому числі: криміналізувати внутрішні злочини (участь в організованій злочинній групі, відмивання коштів, корупція), прийняти правила екстрадиції, підтримувати співробітництво у правоохоронній діяльності, сприяти підготовці кадрів і технічної допомоги в боротьбі з транснаціональною злочинністю тощо.

В Україні створені та діють дієві фінансові інститути та організації фінансового моніторингу, які відіграють ключову роль у

запобіганні легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, з ряду причин:

1. Виявлення сумнівних транзакцій: Фінансові інститути, такі як банки, страхові компанії та інші фінансові посередники, мають системи фінансового моніторингу, які допомагають виявляти та сповіщати про сумнівні фінансові операції.

2. Ідентифікація клієнтів: Фінансові установи мають обов'язок проводити ідентифікацію своїх клієнтів, а також зберігати та оновлювати інформацію про них.

3. Звітування та співпраця з органами державної влади: Фінансові інститути мають обов'язок звітувати про сумнівні транзакції та співпрацювати з органами правоохоронного контролю та фінансовими регуляторами для розслідування справ легалізації коштів.

4. Дотримання законодавства та міжнародних стандартів: Фінансові інститути повинні дотримуватися внутрішнього законодавства України щодо боротьби з легалізацією коштів, а також міжнародних стандартів та рекомендацій, таких як рекомендації Фінансової дільниці ООН (FATF). FATF – це незалежна міжурядова організація, яка розробляє і популяризує свої принципи для захисту всесвітньої фінансової системи від загроз відмивання коштів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Рекомендації FATF є загальновизнаними міжнародними стандартами з протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму.

Відповідно до Резолюції РБ ООН № 1617 (2005), 40+9 [4] Рекомендацій FATF є обов'язковими міжнародними стандартами для виконання державами-членами ООН. FATF приділяє значну увагу співпраці з такими міжнародними організаціями, як МВФ, Всесвітній банк, Управління ООН з наркотиків і злочинності. Ці структури реалізують свої програми, націлені на протидію відмиванню грошей і фінансуванню тероризму. Основним інструментом реалізації рекомендацій FATF на державному рівні є Підрозділ фінансової розвідки, що відповідає за збір та аналіз фінансової інформації в межах держави з метою виявлення руху фінансових коштів, отриманих злочинним шляхом.

5. Попередження фінансової злочинності: Ретельний фінансовий моніторинг допомагає запобігати фінансовій злочинності та створює засоби для виявлення та запобігання незаконним операціям.

6. Співпраця з міжнародними організаціями: Фінансові інститути співпрацюють з міжнародними організаціями, які займаються боротьбою з легалізацією коштів, такими як Фінансова дільниця ООН (FATF), для забезпечення відповідності міжнародним стандартам та обміну інформацією.

Усі ці фактори роблять фінансові інститути та організації фінансового моніторингу важливими учасниками у запобіганні

легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, і сприяють створенню більш прозорого та справедливого фінансового середовища.

Україна має кілька фінансових інститутів та організацій фінансового моніторингу, які грають ключову роль у запобіганні легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом. Ось деякі з них та їхні ролі:

1. Національний банк України (НБУ): НБУ відповідає за регулювання та нагляд за банками в Україні. Він встановлює стандарти фінансового моніторингу та вимагає, щоб банки дотримувалися норм та процедур, спрямованих на запобігання легалізації коштів.

2. Державна служба фінансового моніторингу України: Ця служба спеціалізується на фінансовому моніторингу та розслідуванні сумнівних фінансових операцій. Вона отримує та аналізує звіти від фінансових установ і здійснює відповідні розслідування.

3. Фінансові установи (банки, страхові компанії, інші фінансові посередники): Фінансові установи повинні дотримуватися положень фінансового моніторингу, проводити ідентифікацію клієнтів та відстежувати та звітувати про сумнівні фінансові операції.

4. Правоохоронні органи: Поліція та інші правоохоронні органи грають ключову роль у розслідуванні та припиненні легалізації коштів злочинного походження. Вони співпрацюють з ДСФМ та іншими організаціями, щоб виявити осіб, які вчиняють легалізацію коштів та притягти їх до відповідальності. В даний час правоохоронні органи також почали отримувати від Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей звернення за фактами нелегальної діяльності гральних закладів, а також протидії розвитку та функціонуванню заборонених азартних ігор і гральних закладів.

5. Наглядні органи та комітети Верховної Ради України: Вони відповідають за створення та удосконалення законодавства, яке регулює фінансовий моніторинг та боротьбу з легалізацією коштів.

6. Міжнародні організації і партнери: Україна співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Фінансова дільниця ООН (UNODC), Європейський поліцейський офіс (Європол) та інші, для обміну інформацією та надання технічної допомоги у сфері боротьби з легалізацією коштів. Європол служить як координаційний центр для країн-членів Європейського Союзу щодо питань боротьби з організованою злочинністю та фінансовою злочинністю. Вони співпрацюють у виявленні сумнівних фінансових операцій та обмінюються інформацією, яка допомагає в ідентифікації і відслідковуванні таких операцій через різні країни.

Європол здійснює аналіз і дослідження фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з організованою злочинністю, легалізацією коштів та фінансуванням тероризму. Вони використовують розвинуті методи та інструменти аналізу, щоб виявити злочинців та їхні мережі.

Співробітництво між Україною та Європолем здійснюється на підставі Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво [5].

Ці інституції та організації грають важливу роль у спільному зусиллі боротьби з легалізацією коштів злочинного походження в Україні. Вони сприяють виявленню, припиненню та розслідуванню подібних фінансових операцій та сприяють створенню справедливого та законного фінансового середовища в країні

Список використаних джерел

1. Результати роботи Держфінмоніторингу за 2022 рік: Інформування від 18 січня 2023 р. URL: [HYPERLINK https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/Informuvannya-pro-rezultati-roboti-derzhfinmonitoringu-za-2022-rik.html](https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/Informuvannya-pro-rezultati-roboti-derzhfinmonitoringu-za-2022-rik.html).

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361-IX. URL: [HYPERLINK https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text).

3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Резолюція від 15 листопада 2000 р. №55/25 (ратифіковано Законом України від 04 лютого 2004 р. № 1433-IV (1433-15) URL: [HYPERLINK https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text).

4. Резолюція: Рада безпеки ООН 2005 р. № 1617, 40+9 URL: [HYPERLINK https://www.un.org/securitycouncil/ru/s/res/1617-%282005%29](https://www.un.org/securitycouncil/ru/s/res/1617-%282005%29).

5. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво: ратифіковано Закон України від 12 липня 2017 р. № 2129-VIII URL: [HYPERLINK https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16#n156](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16#n156).

Дульський Олександр Леонідович,
докторант відділу докторантури
та ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ, доктор філософії
в галузі права

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ ЗАХИСНИКОМ

Захисник у кримінальному провадженні відіграє ключову роль у здійсненні захисту прав, свобод і законних інтересів свого клієнта (підозрюваного, обвинуваченого, засудженого тощо), що впливає із його повноважень, передбачених кримінальним процесуальним законодавством України. Під час своєї професійної діяльності він використовує не суто лише кримінальні процесуальні способи збирання доказів, а і криміналістичні способи та засоби. На сьогодні в